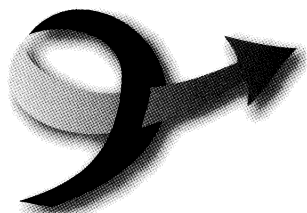

Replik

För att skapa en levande debatt tar vi emot repliker på alla debattartiklar.

Kontakta redaktionen om du vill skriva en debattartikel.

Repliker skall kunna publiceras i nästkommande nummer. Ditt debattinlägg bör därför vara redaktionen tillhanda senast trettio dagar efter det att du erhållit det aktuella numret.

Jim Kemeny:

Replik till Erling Annaniassens artikel i detta nummer av SF.

FRÅN SITT PERSPEKTIV som bostadsforskare och historiker ger Erling Annaniassen ett antal värdefulla kommentarer till min artikel. Dels utgör de ett historiskt komplement till min tes, dels ger de mig ett välkommet tillfälle att förtydliga mig på en del punkter och reda ut några missuppfattningar. Redaktörens stränga gräns på 800 ord tvingar mig att koncentrera mig på ett par huvudpunkter och lämna mer detaljerade frågor kring bostadspolitikens historia därhän i detta sammanhang.

Begreppet *sektorsregim* är, i motsats till vad Annaniassen antyder, inte min egen uppfinning. Som jag påpekar i min artikel (s. 46) är det ett begrepp som introducerats av Esping-Andersen. Det är uppenbart utvecklats och problematiskt i sin ursprungliga formulering, och en av de uppgifter som jag tar mig an är att placera det på den vetenskapliga dagordningen och börja — bara börja — utforska dess implikationer genom att studera en typ av sektorsregim — bostadsregimer — i relation till balansen mellan upplåtelseformer.

Annaniassen har också missuppfattat min användning av begreppet. Jag hävdar inte, som han gör gällande, att en bestämd välfärdsregim på nationell nivå motsvarar en bestämd bostadsregim på sektoriell nivå. Relationen mellan välfärdsregim och bostadsregim är betydligt mer komplex än så.

I något land kan bostadsregimen kännetecknas av svaga eller splittrade intressegrupper och relativt entydigt bestämmas av

välfärdsregimen på nationell nivå (dvs. det finns inte någon verksam sektoriell bostadsregim). I andra länder kan särintressena i bostadsregimen vara tillräckligt starka för att ha en avgörande inverkan på den nationella bostadspolitiken. Detsamma gäller för andra sektorsregimer — pensioner, socialtjänst, sjukvård, utbildning, mm. Några kan ha starka sektorsregimer, andra inte.

Detta betyder att det inte finns något enkelt och rätlinjigt samband mellan vissa regimtyper på nationell nivå och motsvarande bostadsregimer — eller andra sektorsregimer. Det finns helt enkelt alltför många sektorsregimer för att man skall kunna göra en sådan inferens, och de kan dessutom variera alltför mycket i fråga om sin autonomi och sin politiska tyngd.

Det är viktigt att framhålla att jag inte i artikeln försöker utveckla en generell teori om sektorsregimer och nationella regimer och vilka uttryck de tar sig. Det skulle vara en omöjlig uppgift för en explorativ artikel. Min ambition är mycket mer begränsad, att peka på ett samband mellan länder med en korporatistisk maktstruktur och ett visst mönster av upplåtelseformer på bostadsmarknaden.

Här vill jag invända mot Annaniassen då han hävdar att min analys bortser från andra upplåtelseformer än hyresrätt. Så är det inte. Länder med integrerade hyresmarknader är också länder med internationellt sett låga andelar äganderättsboende, från mindre än 30 procent i Schweiz till ca 50 procent i Nederländerna och Danmark. Omvänt har samtliga de fem

engelskspråkiga länderna i botten på korporatismuskalan i tabell 3 äganderättsandelar på över 65 procent. Bostadspolitiken intresserar sig typiskt dels för hyressektorn, dels för relationen mellan denna sektor och övriga upplåtelseformer. I Sverige både för bruksvärdessystemet och för neutraliteten mellan upplåtelseformer, som Annaniassen pekar på.

Det är därför balansen mellan upplåtelseformerna är av intresse här. Med en fungerande integrerad hyresmarknad som erbjuder ett brett utbud av hyresboende till självkostnad och med starkt besittningsskydd blir äganderättsboende något som väljs aktivt snarare än en desperat nödvändighet för hushåll som eftersträvar besittningsskydd och löpande kostnader som inte styrs av någon annans vinstintresse.

Det är detta, tillsammans med den täta relationen mellan korporatism och en bostadsregim baserad på en integrerad hyresmarknad, som är särskilt tydligt i tabell 3. I detta avseende är Sverige nästan säkert något av ett undantag. I vilket annat land kan de tre främsta intresseföreträdarna — hyresgästföreningen, självkostnadsföretagen och de privata hyresvärdarna — sätta sig runt ett bord, besluta hur hyrorna skall sättas och be den ansvarige ministern att sätta sin stämpel på beslutet, som hände i Sverige 2003 (s. 53 i min artikel). Denna bostadsregim går tillbaka till utformningen av den generella bostadspolitiken efter andra världskriget. Bruksvärdessystemet, som Annaniassen framhåller, är bara ett uttryck för den.

På den andra extremen är det också sant att Norge är ett undantag. Det skulle vara en särdeles intressant fallstudie att undersöka orsakerna bakom det. Utan tvivel finns det här, som Annaniassen gör gällande, särskilda historiska rötter. Men detta undantag gör inte min allmänna tes ogiltig. Mer forskning behövs uppenbarligen både för att utröna sambandet mellan korporatism och integrerade hyresmarknader (och mellan ickekorporatism och ägarboende) och för att förklara det.

Till sist vill jag instämma med Annaniassen i att det finns en klar möjlighet att länder med en integrerad hyresmarknad kommer att röra sig mot den dualistiska modellen. Som jag hävdar i en färsk uppsats (<http://www.ibf.uu.se/PERSON/jim/papers.html>) finns det mekanismer både i bostadssektorn och i den allmänna välfärdspolitiken som kan bidra till detta, som en del av det som Frank Castles har betecknat som "the really big trade-off" mellan sänkt social välfärd för de äldre och en övergång till ett samhälle dominerat av ägarboende. I så fall understryker detta bara betydelsen av sektorsregimsbegreppet för att vi skall förstå förändringsdynamiken i välfärdsregimer.

Slutreplik

av Erling Annaniassen

ISITT SVAR HEVDER KEMENY at jeg har misforstått hans bruk av begrepet boligregime ved feilaktig å tillegge ham påstanden: til en ”bestämd välfärdsregim på nationell nivå motsvarar en bestämd bostadsregim på sektoriell nivå”. Dette stemmer ikke. Derimot er jeg kritisk til Kemenys bruk av regimebegrepet på sektorer innenfor velferdssystemet. Jeg stiller det prinsipielle spørsmålet: ”Passer egentlig regimebetegnelsen på sektorielt nivå, (...)?” Svar: nei, det bør reserveres for overordnede politiske styringsstrukturer. Kemeny avviser videre min kritikk om at han bortser fra andre disposisjonsformer enn ”hyresrett”. Jeg ser at han stiller andelen utleieboliger opp mot eierboliger i det integrerte og dualistiske utleiemarkedet og kobler det til graden av overordnede korporative maktstrukturer. Mitt poeng er imidlertid at andre disposisjonsformer blir for summarisk behandlet. Dette blir tydelig når Kemeny påpeker at det interessante er balansen mellom disposisjonsformene. Det faller nemlig vanskelig å følge når han hevder at i Sverige, med sitt integrerte leiemarked, blir det å bo i eierboliger resultat av et aktivt/bevisst valg, mens det i Norges dualistiske leiemarked blir en ”desperat nødvendighet” osv. Nei! Å eie boligen er resultat av bevisste og rasjonelle valg også i Norge.

Forskjeller mellom landene må forklares konkret, uavhengig av skillet integrerte - dualistiske leiemarkeder. Min konklusjon blir fortsatt den motsatte av Kemenys: Begrepet sektorregime kan *ikke* alene bidra til å forstå endringsdynamikken i bolig/velferdspolitikken. Jeg vil likevel igjen understreke det inspirerende ved Kemenys arbeid. Som han selv skriver er dette bare en begynnelse, en invitasjon til fremtidige forskningsbidrag.